

Vd
3878

Vd
3878

h.6

A. 61, 45.

Nov 1781.

1

DE
 מְשַׁמְּרֵי עֲשָׂרָה לְיָמֵינוּ
 SEV

NVN CIO PACIS

AD IES. LII, 7.

PRAEFATVS,

ORATIONVM SACRARVM,

QVAE VVLGO VOCANTVR, CIRCVLARIVM ARGVMENTVM

DE

PACE SPIRITVALI

PL. REV. DOM. PAST. ET DIAC. DIOEC. OSSIT. E CIRC. INF.

AN. MDCCLXXIX.

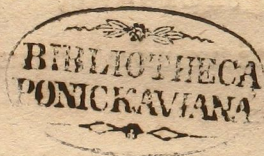
P R O P O N I T

IOANNES CAROLVS FRIDERICVS DE BRAVSE. S.

L I P S I A E

EX OFFICINA LOEPERIA

VIRI

PLVRIMVM REVERENDI ATQVE DOCTISSIMI,
CONFRAIRES IN CHRISTO DILECTISSIMI.

Si quas vnquam maxima cum voluptate Vobis exhibui tabulas, atque ex muneris ratione, Serenissimi Principis mandata aut sanctioris, qui rebus ecclesiae praeest, Senatus decreta Vobiscum communicavi, illae profecto erant, quibus nuperrime sollemnia ob pacem patriae redditam sacra peragenda indicare poteram. Quae in votis precibusque nostris huc vaeque argumentum insigne fuerat, quam tamen inter tantos belli apparatus multi nondum vix sperare audebant, reddita pax est, nec ita reddita, vt prius destructae fuerint vrbes,

vrbes, multaeque vastatae regiones et prius illud Poetae exclamare coacti fuerimus:

— — Sat prata biberunt
Sanguinis — —

sed ita, vt, cum neutra pars superata esset, nouo quodam atque illustri exemplo illud sapientissimi regis effatum confirmaretur, animos regum a Deo regi, corda principum esse in manu Dei Deumque illa, vt riuulos aquarum, inclinare quocunque velit. Prov. XXI, 1.

§. 2.

Nos semper annunciamus pacem, Carissimi Fratres! Iesum praedicamus. Isque est pax nostra. Eph. II, 14. Salutis, quem tradimus ordo, via pacis est Luc. I, 79. Inter medios quoque belli rumores atque tumultus pacem peculio Christi praedicauius. Meministis tamen, cum sub huius anni initium, quo spemque metumque inter adhuc dubii haerebamus, materia orationum sacrarum, quibus a circulo nomen datum est, Vobis suppeditanda esset, me textus Iesaianos minis Dei plenos tristissimique argumenti dicta eligere, idque ea de causa, vt perterreserent impii, quorum multi nec metu nec sensu iudiciorum Dei animis frangi possunt atque ad frugem reduci. Sed quamuis omni tempore, si vel ira dei in publicis calamitatibus conspicua adeo non sit, id fieri possit et debeat, vt minis legis terreamus securos peccatores, multo tamen, mutata rerum facie, institutum, suauiusque Vobis argumentum de PACE SPIRITUALI tractandum propono. Secutus sum quodammodo aureum b. SPENERI libellum *vom innerlichen und geistlichen Frieden* praesertim Cap. II et III. ita vt priores, quos elegi, textus biblici de *pax nostra cum Deo* quae nititur satisfactione Christi fide apprehensa, reliqui de *pax in Deo seu tranquillitate animi* agant.

§. 3.

§. 3.

Cogitanti vero mihi, qua praefatione vsus, id Vobis argumenti exhibere possim, praesertim cum prelo illud committere non alia de causa, quam vt inter scripta huius dicecefeos monumentum aliquod laetissimae pacis, quae occasionem scripti dedit, posteritati esse possit, commodum mihi visum est, quod in mentem statim venit nobilissimum illud Iesaiæ dictum Cap. LII, 7. breui scripto illustrare. Ita autem habet:

מָה - כָּאוּ עַל - הַחַרִּים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מִשְׂמִיעַ שְׁלוֹמִים
 מְבַשֵּׂר טוֹב מִשְׂמִיעַ יְשׁוּעָה אָמַר וְלִצְיוֹן מֶלֶךְ
 אֲדַחֵךְ

§. 4.

Variae sunt, vt solet, interpretum in hoc explicando dicto sententiae, quarum potiores quasdam recitabo. Sunt, qui ad tempus statim, quo vixit propheta, omne dicti argumentum restringant et ad magnum illum euentum, quo ab angelo Domini centum et octoginta quinque millia militum in castris Assyrii vna nocte percussa sunt, reductis cum pudore regis et maxima cum confusione reliquis copiis, sancta vrbe obfessione liberata, emissisque inde, qui laetissimum hunc nuncium prouinciis Iudaicis afferret cursoribus, referendum esse opinentur, et si quid pluris concedunt, typus aliquis est aut tantum pia ad Apostolos IESV, qui euangelium pacis terrarum orbi annunciarunt, accommodatio. Alii, inter quos Grotius principem facile locum obtinet, ad liberationem populi e captiuitate Babylonica allatumque ea de re genti nuncium omnia referunt, et praesertim Ieremiam prophetam, qui terminum exilii constituit illudque anno septuagesimo, infallibili prophetiae spiritu actus, finendum praedixit, hunc pacis nuncium esse declarant.

Vix attentionem merentur, si quid ego video, multo minus refutationem hae ἐρμηνείαι. Turbant ordinem totius libri Iesaiiani. Sublimior est haec exclamatio, quam ut ad illud tantum quamuis illustre miraculum cladis Senharibi, aut ad liberationem Babylonicam possit restringi atque tam arctis limitibus concludi. Magna salus, miraculosa liberatio utroque in casu Iudaeis accidit. Sed tantum Iudaeis. Sed, nisi omnia me fallunt, si priorem tantum nuncium et celebranda propterea in gente sacra hoc encomio ornare propheta voluisset, rem statim suo loco suoque ordine Cap. nimirum XXXVIII. collocasset. Grotii, qua in exponendis prophetarum scriptis vitur, notissima ratio est. Ut enim in capite sequente non feruum Dei Christum eiusque ad expianda hominum peccata susceptos labores, sed Ieremiam miseramque eius in legatione sua prophetica conditionem inueniret, per insignem *ερεβλοτητα* hunc statim locum ad illum referre conatur. Qui e recentioribus theologis vaticinia Iesaiana scrutati sunt, Prophetam in hac pericopa longe aliud quid agere bene et recte viderunt. Auctae et nimis magnificae sunt locutiones, quam ut terrestri alicui, quamuis gloriosissimae, liberationi soli competant. Si hanc tantum in mente habuerit diuinus vates, sufficere potuisset, quam suaues in monte pedes nuncii qui pacatam terram esse asserit! qui pacem redditam, esse nos certos reddit o bonum nuncium! exclamare. Cur opus addere qui salutem praedicat, qui Sioni dicit: Deus tuus regnat. Quorsum istae multae immensesque argumenti enunciationes, si res omnes terrestri aliquo licet insigni et prorsus memorabili beneficio comprehensa fuisset atque absoluta? Sunt profecto potius ex indole sacrarum literarum eiusmodi phrasae, quae plenitudinem gratiae euangelicae copiamque et summam bonorum Christi redemptione partorum et non nisi

εὐλογι-

ἑὺλογίαν πνευματικὴν ἐν τοῖς ἑθνεαῖοις Eph. I, 3. inuoluunt atque inferunt.

§. 6.

Quae cum bene se habeant et luce clariora sint, maxima dicti difficultas non in verbis et nuncii summa atque argumento, sed in tempore, ad quod pertinet, et quando gentibus allatus sit aut afferri debeat ille nuncius? haerebit. Quia singularis est *מבשר משמיע* multi eam amplectuntur sententiam, Christum ipsum, prophetam illum magnum, illum quoque esse, qui hic celebretur, pacis nuncium, nec opus est hoc aliosue, qui alias sequuntur interpretandi rationes viros nominare, cum doctis satis atque abunde constent. Sed quod ad hoc argumenti genus attinet, verissimum quidem est, Christum ut maximum gentis suae doctorem ita etiam absolutissimum pacis praecone in Palaestina fuisse, qui pauperibus spiritu fessisque atque laborantibus animis iustitiam pariter ac pacem et requiem mentis in se acquirendam promisit et obtulit. Is erat, quem ut loquentem audiret pacemque afferentem dudum optauerat ecclesia Israelitica Ps. LXXXV, 9. cui loco cum versu nostra verba praecedente aliqua intercedere videtur similitudo: Ego ille loquens! Ecce me! Audierant nimirum inter fulmina atque tonitrua terraeque motum, cum lex promulgaretur in monte Sinai vocem Dei ex igne et quae tunc senerant, ita exponunt. Manifestauit nobis Deus noster gloriam suam et vocem eius audiuius ex igne. Hodie comperimus fieri posse, ut Deus loquatur hominibus et viui reliquantur. Deuteron.V. 21. Sed *μεισις κρείττονος ιασημης* suaui prorsus ore veritatem, gratiam et pacem praedicabat et vnusquisque gratiam, quae ore eius exiit, miratus est. Ps. XLV, 3. Luc. IV, 22. Haec omnia ut vera ita etiam notissima sunt. Quicquid tamen eius sit, e singulari tantum numero, quod Christus hic pacis praeco sit, inferri nequit, cum enallage in hoc genere frequentissima sit, saepi-

saepiusque vnus pro collecta multitudine plurium, vnum idemque negotium perficientium ponatur, praesertim cum Apostolus Rom. X, 15. non de vno, sed pluribus Christi legatis, hoc vaticinium applicet, quibus vestigiis merito insistentes non de vno aliquo insigni sed de pluribus veritatis euangelicae testibus illud intelligimus.

§. 7.

Propius itaque ad rem accedunt, scripturam ducem et veritatem comitem habent, qui de Apostolis, illorumque exitu in omnem terrarum orbem, haec verba interpretantur. E Sione effulsit pulcher ille Dei splendor. Ps. L, 3. Hierosolymis coepit praedicari salutaris mentis mutatio quae veniam criminum impetrat in nomine Iesu Christi Luc. XXIV, 47. Non poterant non suauissimi esse praecones, qui salutem offerebant, qui nuncium de restituta per Christum re humana, de reddita hominibus gloria, pace et prosperitate sempiterna afferebant. Ipse hanc suae doctrinae summam in vnum quasi pacis caput colligit atque ad conscientiam nationis prouocat Apostolus: Nostis, inquit, praedicationem, quam misit filius Israel Deus. Et quodnam erat eius doctrinae argumentum? annunciari iussit, vno verbo, PACEM per IESVM Christum. Act. X, 36. Et cum Sion tropice ecclesia saepe sit, nostrae quoque doctrinae, quam ex diuinis oraculis haurimus, et quae proprium nostrum opus est, lege terrere alienum, nulla summa alia quam pax potest esse, et huc vsque, quae Dei gratia est, quotquot vocantur ministri ecclesiae emittuntur
NUNCII PACIS.

§. 8.

Haec tamen omnia, quamuis scripturae et fidei *αναλογα* atque in se vera sint, argumentum tamen textus prophetici non plane

plane exhauriunt. Sunt igitur etiam, qui de futura adhuc aliqua missione legatorum pacis diuinae sub initium florentissimi Ecclesiae status hunc locum propheticum exponunt, et multa atque acuta sunt, quae ea de re disputant, quae vero huius loci non sunt. Sufficiat et liceat mihi in his nunciis morari, et quae ego de illis sentiam, modeste exponere. Aptum videtur rem, vt textus materiam suppeditat, ordine quodam commemorare. Tangam vero hac vice tantum potiora momenta, vberiolem disquisitionem, simili occasione, si Deus voverit, seruans. Ad quatuor autem capita ea, quae iam differere possum, reuocabo, vt primo de *occasione* qua emittentur hi nuncii loquar, quo exhibunt, disputem, deinde de illorum *personis et donis* dicam, posthaec *summam illorum doctrinae* exponam, denique de illorum *instituto et sorte* pauca quaedam sed necessaria addam.

§. 9.

Ante vero omnia haec quoque moneo, nostram receptae non contrariari sententiae, sed negotium quod geritur, tantum in suo ambitu complexuque declarare. Is enim scripturae mos est, vt, quod Apostolorum tempore coeptum est, post multa deinde secula, inter varias rerum vicissitudines, consummandum regni Dei mysterium vno nobis quasi intuitu contemplandum sistat, multasque eiusmodi repraesentationes, quae notam et characterem diuinae reuelationis in hoc ipso artificioso complexu, nulli humano ingenio imitabili, habent et prae se ferunt, non differre aliter nisi vt initium atque ἀποτέλεσμα vnius eiusdemque diuini operis, vt dies vnus est, quo sol oritur et deinde progreditur totoque splendore suo fulget, omnemque meridie calorem diffundit. Quod si enim haec iam, Salomone docente, viae piorum conditio est, multo magis operis huius Dei, quo maius atque augustius praetermissionem filii ipsam nullum datur. Prov. IV, 18.

B

§. 10.

Occasio itaque, qua emittentur hi suaves nouique praecones pacis, motus illi Hierosolymitani erunt, πληρωμα illud temporis, quo primum ciues Hierosolymitani Iudaea ex gente oriundi, velamine Mosis a facie illorum remoto, regem suum Dauidem non quaerent, sed iam inuenerunt. Rom. XI. Sach. XII. Ier. XXXIII. vt permulta alia scripturae capita hoc loco taceam. Collocanda itaque est haec emissio Cap. XI. et XIX Apocal. quod prius caput hoc vnico discrimine laborat, quod vnicum in toto libro sit, vbi ordo visionis, secundum seriem rerum gestarum in euentu, turbatus esse videtur, re tamen vera interruptus non est, quia res in Oriente gestae, seu, vt rectius dicam gerendae, hic narrantur, ideoque spiritui prophetae visum fuit commodum magnum et felicissimum illarum exitum statim addere sortemque et casus ecclesiae in Occidente non interrupto tunc ordine quoque enarrare. Haec vero rerum series est: Propter ἐλεγχον mundo satis molestum supplicio afficiuntur plestunturque capite duumiri, prophetae illi singulares, missisque ad se inuicem donis de supplicio mortis illorum sibi gratulantur ciues, sed in vitam per Dei miraculum reduces, coelum illos excipit, videntibus id illorum inimicis. Magnus terrae motus accidit. Septima pars incolarum vrbis perit. Reliqui respiscunt, Deumque reuerentur. Hic illam Spiritus Sancti effusionem donorumque insignium quibus inprimis hi nuncii ad subeundam legationis suae prouinciam augentur atque ornantur, collationem, cuius Zacharias Cap. XII, 10. quocumque demum modo illa contingat, collocanda videtur esse, quam excipiet planctus ille et luctus de Christo a gente olim occiso, restituto iam tribuum et familiarum per Dei reuelationem discrimine.

§. 11.

Hi itaque nuncii, qui sine dubio iam antea doctrinae prophetae alumni, duorumque illorum testium discipuli exiterant, donorum mensuram illi, quae illis contigit, fere parem, ut olim Spiritus Eliae super discipulo Elisa requieuit, accipient, hi, inquam, exeunt mandatoque legationis suae munere perfunguntur. Delentur interea simul aduersarii IESV Christi regnumque fit Dei atque Vncti Eius. Hoc est quod dicitur, quod dicendum sit Sioni: Regnat Deus tuus, de quo infra. Noua itaque oeconomia in maiori gratiae mensura insignibusque aliis prae nostra aetate omnibusque seculis, quae praecefferunt, praerogatiuis conspicua, pace quoque terrestri nobilis et grata oritur.

§. 12.

Progredior. *Locus*, vnde exhibunt, celebris et sancta illa vrbs est, calcata huc vsque a gentibus. Montium meminit diuinus vates¹, super quibus iucundi euangelistarum pedes. Id non de omni regionis, quo peruenient, situ, sed de illius terrae tractu, quo primum exierunt, dictum est, atque illi praesertim conuenit, quo Hierosolyma sita fuit, quam montes multi cingunt. Pf. CXXV, 2. Montes enim hos pro magnis populis aut eminentibus regum personis, ad regnum Christi adducendis, accipere durior expositio est, nec necessitas vrget a litera recedere propriamque vocum potestatem deferere. Facit potius hoc quoque momentum ad characterem huius missionis constituendum certisque signis definitum. Quemadmodum enim euangelii splendor e Sione primum ortus est, ita denuo inde oriundus praedicitur. Ies. II, 3. Pf. L, 3. Luc. XXIV, 47. Act. I, 4.

Iam de *personis* horum illustrium virorum quaeritur. Dixi iam, et verosimillimum est, illos in scholis duorum testium IESV omni sancta doctrina imbutos, deinde collatione donorum Spiritus S. denuo mirifice auctos obeundaeque legationi pares atque maturos factos esse, et si ex illa donorum Spiritus impertitione θεοπνευστος dicere non audeamus, numque facultas miracula edendi ipsis quoque concedetur? suo loco relinquamus, insignes tamen prae caeteris et qui ad Apostolorum confortium proxime accedunt, censendos esse ex ipsa prouinciae ipsis demandatae ratione colligitur. Sunt igitur egregii quidam e gente Iudaica singularibus gratiae atque scientiae donis instructi viri, extra ordinem missi, diuinae ad homines voluntatis interpretes, Euangelii praecones, qui post primos illos Hierosolymitanos terrae pariter atque animorum motus, coeptum hoc Dei opus non in διασπορα Iudaeorum solum promovebunt, sed etiam nouum maiusque cognitionis Dei lumen inter christianas, quibus degunt Iudaei, gentes diffundent, quin etiam populis a Dei cognitione plane alienis amplectendae verae religionis cognoscendique et colendi in Christo Dei autores erunt.

Doctrinae vero *summa* alia non esse potest quam ea, quae iam sunt fidei nostrae prima capita, quae nec angelus de coelo quidem mutilare aut immutare debet, nisi ἀναθεμα esse cupiat. Gal. I, 8. Euangelium de IESV. מִבְּשׂוּר. Hoc verbum tantum de boni nuncii allatione accipitur, nisi quis excipere velit locum 1 Sam. IV, 17. vbi tamen verba: tunc respondit nuncius, (qui cladem Israelis referebat) et dixit etc. ita quoque reddi possent: tum respondit (is nimirum, qui ex castris missus erat,) num bonus ego nuncius? Minime. Israel fugit. rel Pax, bonum,

bonum, salus, regnare Deum, haec sunt quatuor praestantissima nuncii momenta, vno tamen verbo, *BONA EVANGELICA*, quae sunt in Christo *IESU*. Epist. ad Philem. v. 6. Iustitia salus est, fructusque iustitiae pax et tranquillitas animi sub rege optimo qui *ζωην* et *περισσων* largitur subditis suis, impertienda. Non igitur noua doctrina, sed noua excussis errorum tenebris, hominum institutio, lux maior, ampliora dona, purgata sacra, restitutus veri Dei cultus, sublata idololatria, profligatae haereses, Dominus, vt non nisi vnus, ita quoque nomen Eius tantum vnicum in terrarum orbe, fides vna, coaessio vna —. Sach. XIV, 9. Hoc igitur horum praeconum institutum erit *εὐαγγελισαθαι*, annunciare pacem, docere populum suum, *μαθητευσειν* gentes, constituisse doctores. Hinc etiam non os sed pedes euangelizantium commemorantur. Quae quidem ebraea phrasis praesertim dexteritatem aliquam, qua quis negotia sibi commissa perficit, connotat, hic vero ad hoc praesertim momentum respicitur, quod hi legati non in vno loco ministerio fungi debeant, sed de loco in locum migraturi sint. Praeter id autem, quod ratione doctrinae euangelicae cum aliis eius ministris commune habent, hoc eorum praecipuum est, quod rem eo perductam esse asserere possunt: *REGNARE IAM DEVM*.

§. 15.

Non vero *fata* illorum nunciorum, de quibus 2 Chronic. XXX, 6. sqq. legitur, quod, cum pius Iudaeae rex Hiskias ad celebrandum Pascha colendumque denuo Deum verum, tribus Israelis inuitasset, plurimos illos ludibrio irrifuque habuerint, paucis quibusdam ad sollennia sacra se accingentibus, hos manebunt. Praeparati iam erunt animi terrae motu aliisque miraculis. Hora Dei, quam suae seruaui potestati, venit. Honore et reuerentia excipient emissos ad se doctores gentes, et quae iam omni humano conatu perfici nequeunt, prosperrime

B 3

cedent.

cedent. Magnus tempore Ioannis Baptistae animorum motus atque insignis gratiae excitatio extitit, sed maiori tunc cura homines coelorum regno vim inferent, hac quidem, quae Deo gratissima est, vi illud ad se rapientes. Matth. XI, 12. neque transiens, et cui, ut tunc temporis, multum impuritatis admixtum erat, feruor, sed, ut abundans, ita et *μενσα χαρις* erit. Iucundos fore pedes euangelizantis propheta asserit. Voluptatem itaque ex hac doctrina percipient auditores, gustumque eius retinebunt. *ἦν* enim non ad doctrinae argumentum tantum refero, quod profecto suauissimum est, Pf. CXLI, 6. sed quoque ad alacritatem, qua illam eiusque doctores amplectentur atque ad voluptatem inde percipiendam spectat. Non ignis, crux, ferrum ut primos veritatis testes, sed amor, honos, obsequium hos inter gentes manebunt.

§. 16.

Sed tria obiici possunt, ad quae respondebo.

1) Deseri hic interpretationem Apostoli Rom. X, 15 qui de Apostolis hoc dictum allegat, nouamque praeter scripturam *ἐπιλοσι* adhiberi. Hoc vero est, quod nego. Non noua atque ab explicatione Apostoli aberrans expositio, sed plenior atque vberior eiusdem declaratio est. Paulus tantum ex hoc dicto Iesaiæ id inferre vult, mittendis nunciis opus esse, qui proponerent veritates euangelii si iudaei ad fidem essent perducendi v. 14. Hoc quoque Apostolorum ministerio iam iam factum esse, quamuis paucissima nationis pars euangelio obtemperauerit, fore autem, ut postremo tempore veritatem amplectantur. Mirandum est hoc Vitringam, qui tamen suo tempore plus caeteris vidit, plane sicco pede praeteriisse, et communem prorsus sententiam sectatum esse, cum tamen e contextu ea, quam proposui, Apostoli sententia facile elici possit. Interpretatus autem est haec verba eum in modum et de legatis

legatis adhuc mittendis futuroque euangelii inter gentes praeconio b. CRYSIVS in Hypomnem. ad theol. prophet. P. III, p. 457 vrgetque praefertim contextum (a cap XL et propius a Cap. L, 4.). Non opus quidem est, inquit, dicere hoc dictum duntaxat a Paulo accommodari ad rem (monui enim iam ἀποτέλεσμα operis simul tangi et Apostolorum ministerio rem ipsam, opus hoc ipsum coeptum esse); Sed tamen hoc certum est, non esse illud restringendum ad prima ecclesiae tempora. Contextus docet, PRAECONES FUTURI TEMPORIS POTISSIMUM NOTARI. Sed et illi praeconium suum ex scriptis Apostolorum desumunt, qui primi nunciarunt το εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας το Θεοῦ etc. Hoc quoque, quod allegationem Paulinam attinet, addo, haec verba iam cum Cap. XI. quod mysterium conuertendi Israelis continet, arctissimo nexu cohaerere atque a caecitate ad illuminationem salutemque inde totius gentis sperandam transitum aliquem fieri, eo modo: caecitas huc vsque obtigit Israeli, tua culpa, repudiarunt euangelii nuncios, venient suo tempore alii, hos audient et saluabuntur. Progenies melior, conditio felicior.

§. 17.

Sed nimis multa, haec *altera obiectio* 'esse possit, hic supponuntur. Iudaeorum conuersio, noua regni Christi gloria, melior rerum ecclesiasticarum status. Si haec euicta essent atque certa, de hac quoque legatorum missione constare possit. Nominant hoc nonnulli adeo hypothesin Iudaicam, miranturque illam quosdam ex nostris doctoribus admittere, vt, vbi recepta in systematibus opinione, reliqui mundi finem expectant, ibi prius, nouam incomparabilis gloriae et prolixae durationis ecclesiam, conuertendos ad Christum Iudaeos atque in Palaestinam reducendos, reaedificationem Hierosolymorum et conuertendas ad Christum omnes Orientis nationes
statu-

statuant. Qui inter hos aequiores Iudices sunt v. c. Varenius ad h. l. non absurdos hos fore, inquit, interpretes, si prius ex certis sedibus legitimassent suas hypothesen. Id quoque huic sententiae obiici possit. Sed ea lux iam nostra aetate theologiae propheticae affusa est, et tam multa scripturae dicta, quae haec singula probare, et secundum omnem rigorem exegeticum probare statuo, proferri possunt, ut evidenter veritates factae esse videantur, quibus praestantissimi quidam theologi subscripserunt, quae antea hypothesen fuerant. Quod si igitur futurum est, ut perficiatur mysterium illud Dei, quod, ut exoptabilem laetissimumque nuncium, seruis suis reuelavit, recte rationes ita colligimus, Deum etiam singulari quodam hominum ministerio ad mysterium hoc, si adimpletum fuerit, patefaciendum, vsurum esse. Is enim Dei inde ab antiquissimis temporibus mos fuit, prophetas et legatos suos et suae et caeteris gentibus mittere, si magnum aliquod in ecclesia opus gestum aut gerendum sit, hominesque ea occasione verbi sui scripti denuo commonefacere, ne illud negotium impediunt, sed opus suum esse nouerint et credant. Hunc morem tempore quoque N. T. retinuit et retinebit, cuius rei historia purgatorum per Lutherum sacrorum tresque illi angeli Apoc. XIV. exemplum possunt esse atque documentum.

§. 18.

Denique hoc quoque forte obiici possit, destitui tamen textum ipsum momento, quod hanc interpretationem de futuris adhuc praeconibus euangelii in Iudaica aliisque gentibus suadeat. Non igitur textu natam sed illi illatam sententiam esse. De hoc quoque dispiciemus. Verum est, illa quae hic recensentur doctrinae capita, argumentum doctrinae *ὅτι πάντων λογών* omni tempore fuisse. Pax, bonum in Christo et salus praedicatur et praedicabitur vsque ad finem seculi: cur opus hoc

hoc dictum ut adhuc implendum, proponere? Sed non e doctrina sed ex scopo et contextu hos praecones pacis futuros atque expectandos esse statuimus. Firmatur autem assertum ipsius quoque, si curatius inspicitur, textus argumento. Habent nuncii pacis hoc imprimis in commissis, ut Sioni dicant regnare Deum eius. Haec formula quasi sollemnis et saepe epiphonema propheticum est, quo iam Canticum Mosi finitur Ex. XV, 18. et quod in Psalmis et prophetarum scriptis saepissime legitur, Apocalypsi, ad quae tempora haec spectent, monstrante nempe quando post insignem rerum catastrophem XI. 15. XII, 10. XIX, 6. quando Deus Sion aedificabit suaeque in gloria apparebit Pl. CII, 17. consummabit mysterium suum, quod mysterium ἐνστασησσεως atque euangelii in genere esse nequit, quod dudum patefactum est, sed mysterium regni Dei ubique gentium promouendi, illud idem itaque, quod Rom. XI, 25. celebratur mysterium. Tunc palam fit regnare Deum. Ioannes et Christus ipse ἡγγικε βασιλεια των θρανων praedicabant Matth. III, 3. Marc. I, 14. 15. Apostoli regnum Dei ad gentes venisse testabantur. Eiusmodi vero loquendi modis de illa prima regni manifestatione nec prophetae vsi sunt nec Apostoli. Quamvis enim doctrina euangelii longe lateque spargere- tur et sublata idololatria et daemonum cultu gentes Christo nomina darent, et Christiani, quamvis hesterni quasi essent, tamen omnia implerent, is tamen ecclesiae flos atque splendor, qui in prophetis verbis tam magnificis asseritur, de iis temporibus vix praedicari potest, ubi mox persecutio saeuit, mox haereses inualuerunt, ecclesiaeque, quippe quae a puritate sua nimis mature recessit et varias in sectas diuisa est, maxima orbis terrarum parte in tenebris ignorantiae et vitiorum sedente, facies satis saepe deformis apparet. Quamvis enim reuera semper regnauerit Christus, regnauit tamen inter hostes. Ea vero loquendi ratione, regnat Deus tuus, ut iam

C

ex

ex allatis dictis clarum est, non regimen Vncti Dei in genere, quod nemo nisi plane impius et profanus sit, in dubium vocat, sed regnum, quod deletis tribus illis maximis aduersariis, quorum Apoc. XIX et XX. mentio fit, capeffet, innuitur. Cum vero rem prius gestam esse oporteat, quam rei nuncius afferri possit, illa vero regni Christi facies huc vsque nondum apparuerit, ex hoc quoque consequi putamus, hos praecones, qui vna cum doctrina euangelii, qua omni tempore instituuntur homines, hos quoque lactissimos euentus, *regnare iam Christum*, enarrare debent, adhuc esse futuros.

Quae quamuis ita sint, illa ipsa tamen pax iamiam doctrinae nostrae argumentum est, humani generis per *Φιλανθρωπιαν* Dei in integrum quasi restitutio, per Christi mortem parta perque Eius resurrectionem firmata salus, bonum in IESV summum, reddita pax cum Deo, *ζωη και ἀφθαρσία δι' εὐαγγελίε*, 2 Tim. I, 10. tranquillitas animi atque aeterna, si constanter credimus, felicitas.

Agite itaque, Confratres æstumatissimi! textusque sacros de *pax cum Deo* pariter atque *in Deo* agentes accipiat. Suauia erunt labia vestra in aede quoque Offitensi, suauas pedes vestri super suggestu! Agite et reddita pace terrestri, nuncii pacis nobilioris sitis, atque de eo gratisimo argumento hoc ordine dicatis, vt mox pacis acquisitionem, mox applicationem, mox pacem cum Deo, mox inde fluentem mentis requiem exponatis.

Plur. rev. Dom.	M. RICHTER, Paft. Subft. Calbitz.	Eph. II, 14-17. d. 4. Jun.
	M. DACHSELT, Paft. Collm.	Ief. LII, 7. d. 11. Jun.
	M. STARCKE, Paft. Lupp.	Rom. V. 7. d. 18. Jun.
	BOSSE, Paft. Börl.	Rom. XIV. 17. 19. d. 9. Jul.
	M. LOSSIVS, Paft. Schmannew.	Ebr. XII, 14. 15. d. 23. Jul.
	M. FLECK, Diac. Dahl.	Pf. CXIX, 165. d. 30. Jul.
	M. HOFFMANN, Paft. Buch.	Phil. IV, 7. d. 6. Aug.
	M. STELZNER, Paft. Lauf.	Matth. X, 5. 6. d. 13. Aug.
	M. MEISE, Paft. Cavert.	Gal. VI, 15. 16. d. 20. Aug.
	EXNER, Paft. Lauf.	Io. XIV, 27. d. 27. Aug.
	M. SIMON, Paft. Schirmenitz.	Io. XVI, 33. d. 3. Septbr.
	M. SEIDEL, Diac. Strehl.	Pf. XLII, 12. d. 10. Septbr.
	M. LEHMANN, Paft. Gröb.	Ebr. XII, 11. d. 17. Septbr.
	M. LÖBEL, Paft. Canitz.	Matth. XI, 28-30. d. 24. Septbr.
	M. WILISCH, Paft. Born.	1. Theff. V, 23. 24. d. 8. Oct.
	M. ROTTMANN, Paft. Terpitz.	Ef. XXXII, 17. 18. d. 15. Octbr.

Deus vero Vobis ad id quoque negotii gratiam et vires largiatur concedatque prouentum labiorum, quae dicant: Pax! Pax! Ief. LVII, 19. Ipsi Deo pacis sit laus, et gloria in omne tempus et infinitam aeternitatem Amen! Srib. Ossitii Kal. Jun. MDCCLXXIX.

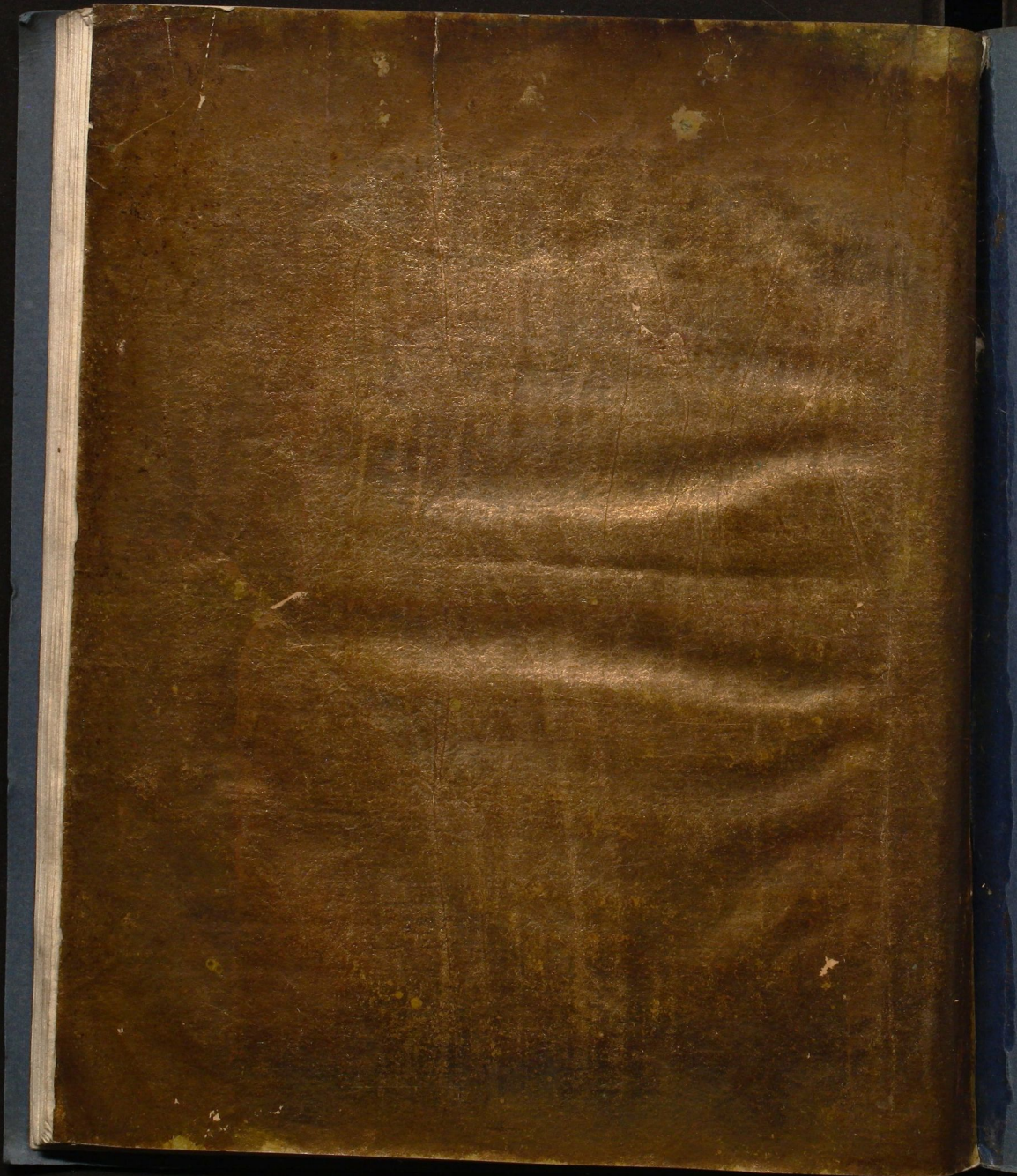

70 3878 GK

H.C.

ULB Halle

007 238 665

3

V. 218

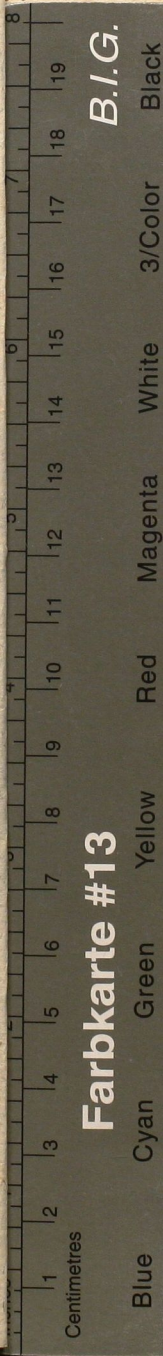

h. 61, 45.

Kat 1781.

1

DE
 ט ז י מ ש מ

SEV
 IO PACIS

AD IES. LII, 7.
 AEFATVS,

ONVM SACRARVM,
 TVR, CIRCVLARIVM ARGVMENTVM

DE
 SPIRITVALI

T DIAC. DIOEC. OSSIT. E CIRC. INF.
 MDCCLXXIX.

O P O N I T
 VS FRIDERICVS DE BRAVSE. S.

L I P S I A E
 ICINA LOEPERIA

